

Stockholmsregionens regionala handlingsplan för Europeiska Socialfonden 2021 – 2027

Remissversion 2020-10-26

Innehåll

1. Inledning och bakgrund	4
2. Nationellt program för Europeiska Socialfonden 2021-2027	5
3. Förutsättningar för Stockholmsregionen	7
3.1 Utgångspunkter och mål	7
3.2 Övergripande utmaningar	9
4. Förslag till regional inriktning: utmaningar, målgrupper, aktörer och slutsatser för genomförandet	11
4.1 Ekonomisk utsatthet.....	11
4.2 Etablering på arbetsmarknaden	12
4.3 Återinträde på arbetsmarknaden.....	14
4.4 Instabil ställning på arbetsmarknaden	15
4.5 Stabil ställning på arbetsmarknaden.....	16
5. Utlysning, principer för prioriteringar och uppföljning	18
5.1 Förslag på utlysningar.....	18
5.2 Styrande principer för Strukturfondspartnerskapets prioriteringsarbete.....	19
6. Processen för framtagandet och genomförande av handlingsplanen..	21
6.1 Framtagandet av handlingsplanen.....	21
6.2 Ansvar för genomförandet av handlingsplanen.....	22
Bilagor	24
Bilaga 1: Socioekonomisk analys för Stockholmsregionen (separat pdf)	24
Bilaga 2: Kompletterande analys corona- epidemi (separat pdf)	24
Bilaga 3: Tabeller. Socioekonomiska variabler (separat pdf).....	24
Bilaga 4: Tabeller och figurer. Inomregionala skillnader (separat pdf)	24
Bilaga 5. Fördjupad regional bild av utmaningar och inriktning i fem tematiska målområden (separat pdf)	24

1. Inledning och bakgrund

Detta är en regional handlingsplan för Stockholmsregionen inför det kommande nationella programmet för Europeiska Socialfonden, även benämnt ESF+. Europeiska Socialfonden är en del av den europeiska gemenskapens sammanhållningspolitik¹. Den aktuella handlingsplanen avser det kommande programmet för perioden 2021 – 2027.

Genomförandet av Socialfonden styrs av ett nationellt program som lägger fast de övergripande prioriteringarna och de tekniska och budgetmässiga förutsättningarna. Region Stockholm har, i egenskap av regionalt utvecklingsansvarig för Stockholmsregionen, ansvaret för att ta fram en regional handlingsplan². Handlingsplanen är framtagen efter dialog och förankring med en rad olika regionala intressenter. Se kapitel 6.

Syftet med den regionala handlingsplanen är att ge programmet en regional prägel, för att möta specifika regionala utmaningar och att knyta an till regionala prioriteringar i den regionala utvecklingsstrategin (RUFSS 2050). Handlingsplanen ska ge förslag på inriktning för genomförandet, utlysningar och styrande principer för Strukturfondspartnerskapet prioriteringsarbete. Handlingsplanen ska användas av Svenska ESF-rådet och Strukturfondspartnerskapet i Stockholms län i genomförandet av Socialfonden. Handlingsplanen ska också kunna ge utgångspunkter för olika aktörers medverkan i genomförandet av Socialfonden.

Region Stockholm har ansvar för alla delar i handlingsplanen förutom kapitel 2, nationellt program för Europeiska Socialfonden 2021-2027, som Svenska ESF rådet ansvarar för. Denna del är gemensam för samtliga regionala handlingsplaner i Sverige.

Den regionala handlingsplanen har tagits fram mot bakgrund av tidigare beslutade regionala styrdokument, främst RUFSS 2050³, och en socioekonomisk analys för Stockholmsregionen som också är kompletterad med en analys kopplad till Covid19-pandemin. Om inget annat sägs är den socioekonomiska analysen och den kompletterande Covid-19 analysen utgångspunkt för handlingsplanens framställning. Se bilaga 1 och 2.

---

¹ Se t.ex. https://ec.europa.eu/regional_policy/sv/faq/#1

² Lagen om regionalt utvecklingsansvar (2010:630) gäller för samtliga landsting i Sverige samt Gotlands kommun från den 1 januari 2019

³ Region Stockholm, 2018:10, <http://www.rufs.se/publikationer/2018/rufs-2050/>

2. Nationellt program för Europeiska Socialfonden 2021-2027

Detta avsnitt skrivs i huvudsak av Svenska ESF-rådet. Texten i det nuvarande kapitlet är preliminär och syftar till att ge en nödvändig bakgrund för att kunna ta ställning till handlingsplanen i övrigt.

Ett förslag till nytt nationellt program för perioden 2021 – 2027 har utvecklats av Svenska ESF-rådet⁴. Det nationella programförslaget grundar sig blanda annat på en nationell socioekonomisk analys samt på generella erfarenheter från genomförandet av Socialfonden och Fonden för europeiskt bistånd till de som har det sämst ställt (FEAD) i nuvarande programperiod⁵.

Det slutliga svenska programförslaget ska även grunda sig på den nationella strategin för hållbar regional utveckling 2021 – 2030 och den partnerskapsöverenskommelse som träffats för grundläggande prioriteringar och strategiska val för alla strukturfondernas genomförande i Sverige. Varken den nationella strategin eller partnerskapsöverenskommelsen är i nuläget beslutade. Det svenska programförslaget ska slutligen formellt godkännas av EU-kommissionen innan genomförandet kan inledas.

Jämfört med tidigare program (2014 – 2020) så finns flera nyheter i det nya Socialfondsprogrammet. En sådan är att programmets insatser riktas mot fem övergripande målområden, snarare än målgrupper. Detta ska göra det nya programmet mer flexibelt och tydligare styrt av behoven. De fem föreslagna målområdena framgår av figuren nedan.

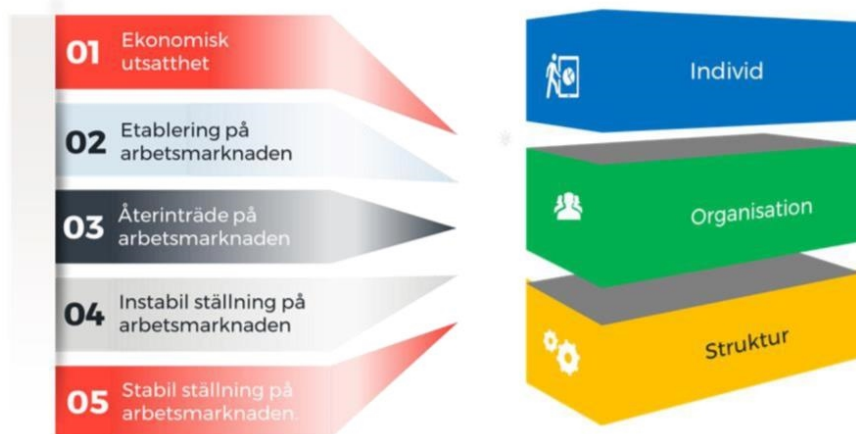
Individernas utsatthet och ställning på arbetsmarknaden är den övergripande inriktningen för Socialfonden. Men som figuren nedan visar kan insatserna inom alla målområden adressera antingen individerna direkt, organisationerna på arbetsmarknaden eller de underliggande strukturerna i form av lagar, regler och relationer aktörerna emellan som påverkar arbetsmarknadernas funktionssätt.

---

⁴ Svenska ESF-rådet (2019) Förslag till Nationellt program för Europeiska socialfonden 2021-2027.

⁵ Svenska ESF-rådet (2019) Bakgrund till framtiden – En omvärldsanalys för ESF+ perioden 2021-2027.

Figur 1. Målområden och nivåer i Europeiska Socialfonden 2021–2027

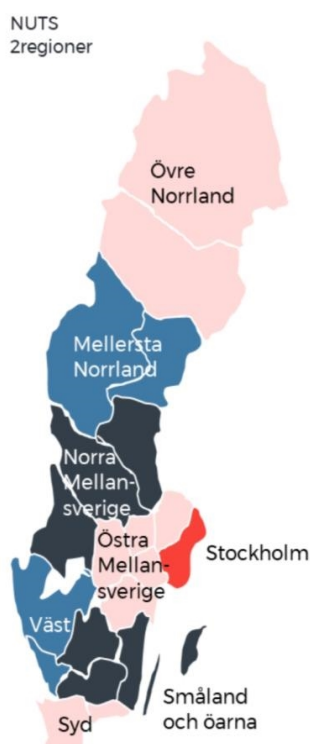
En annan nyhet är det första målområdet: Ekonomisk utsatthet. Detta mål hanterades i tidigare programperiod genom FEAD – Fonden för ekonomiskt bistånd till dem som har det sämst ställt. I Svenska ESF-rådets omvärldsanalys beskrivs arbetet med att motverka ekonomisk utsatthet hittills varit ett viktigt men indirekt område för arbetsmarknadspolitiken. En mängd faktorer konstateras leda till att människor blir ekonomiskt utsatta och detta målområde öppnar för att inom ramen för Socialfonden arbeta bredare med att skapa förutsättningar för egenförsörjning.

3. Förutsättningar för Stockholmsregionen

3.1 Utgångspunkter och mål

Handlingsplanen ska ge programmet en regional prägel och möta de specifika regionala utmaningar och att knyta an till regionala prioriteringar i regionens utvecklingsstrategi (RUFSS 2050). Stockholm skiljer sig från övriga landet såtillvida att NUTS2-regionen Stockholm, som handlingsplanen avser, endast omfattar ett län och därmed endast en regional utvecklingsstrategi⁶. Detta stärker förutsättningarna för en tydlig koppling mellan den regionala utvecklingsstrategin och Socialfondsprogrammets regionala handlingsplan.

Figur 2. Regioner för Socialfondens genomförande

Förslaget till handlingsplan tar tydligt avstamp i RUFSS 2050. Enligt riktlinjerna för det nya programmet har det även tagits fram en särskild regional socioekonomisk analys för Stockholm och för Socialfondsprogrammet. Eftersom Covid 19-pandemin redan fått, och fortsatt kan förväntas få, stora effekter på arbetsmarknaden har kompletterande analyser genomförts. Socialfondsprogrammet är i sammanhanget ett viktigt verktyg för att hantera många av pandemins konsekvenser för regionens arbetsmarknad.

⁶ NUTS (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) är EU:s hierarkiska regionindelning. Syftet är att erhålla jämförbara områden vad avser till exempel yta och befolkningsstorlek i EU:s olika medlemsländer. NUTS används inom EU för statistikredovisning. I Sverige utgörs NUTS 1 av tre landsdelar, NUTS 2 av riksområden och NUTS 3 av län.

Figur 3. Handlingsplanen har sin grund i Stockholmsregionens utvecklingsstrategi RUFSS 2050

En viktig utgångspunkt för Stockholm och för handlingsplanen är den övergripande visionen för Stockholmsregionen - att regionen år 2050 ska vara Europas mest attraktiva storstadsregion. Visionen bryts sedan ned i fyra övergripande mål:

- En tillgänglig region med god livsmiljö
- *En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region*
- En ledande tillväxt och kunskapsregion
- En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp

Målen i RUFSS 2050 ska nås genom insatser från många aktörer och med hjälp av många olika finansieringsverktyg, däribland Europeiska unionens struktur- och investeringsfonder (som Socialfonden). Socialfondens resurser kan i princip användas för att nå alla dessa mål, men de är främst inriktade mot att nå målet om en öppen jämlik och inkluderande region (markerat med kursiv text ovan).

För detta mål finns också flera specifika delmål:

- *Skillnaderna i förväntad medellivslängd mellan socioekonomiska grupper och kommuner ska minska.*

- *Förvärvsfrekvensen ska vara väl över 80 procent för både kvinnor och män och gapet mellan inrikes- och utrikesfödda ska minska.*
- *Andelen gymnasieelever som inom tre år fullföljer utbildningen och får en gymnasieexamen ska vara högre än 80 procent, och skillnaderna mellan gymnasieskolorna och länets olika kommuner ska minska.*
- *Andelen som känner tillit till sina grannar ska öka samt otrygghetens påverkan på livskvaliteten och invånarens utsatthet för våldsbrott ska minska.*

För dessa delmål anges också viktiga regionala prioriteringar som regionens aktörer särskilt ska prioritera fram till 2026:

- *ta till vara kompetensen och underlätta matchningen på arbetsmarknaden.*
- *nå en jämlik och förbättrad folkhälsa och bidra till att sluta hälsogapet.*
- *stärka förutsättningarna för alla barn och unga att gå vidare till studier och arbete.*

Även dessa prioriteringar har direkt bäring på regionens arbete och vägval i relation till Socialfondsprogrammet och handlingsplanen. De har därför getts kursiv stil ovan.

I denna handlingsplan, liksom i RUFSS 2050, ska ett förhållningssätt för hållbar utveckling tillämpas där människan är i centrum. De tre hållbarhetsperspektiven, det ekonomiska, det ekologiska och det sociala är ömsesidigt beroende av varandra. Genom kopplingen till RUFSS 2050 får handlingsplanen också en koppling till Agenda 2030 och de globala målen då RUFSS 2050 är det regionala genomförandet av Agenda 2030.

Handlingsplanen och genomförandet av Socialfonden ger möjligheter att adressera flera av målen i Agenda 2030, t.ex. mål 1 (ingen fattigdom), mål 3 (god hälsa och välbefinnande), mål 5 (jämställdhet), mål 8 (goda arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt), mål 10 (minskad ojämlikhet) och mål 11 (hållbara städer och samhällen).

Figur 4. Agenda 2030- FN:s 17 globala mål

RUFSS 2050 anger också möjligheter till samordning exempelvis med Europeiska unionens Regionala utvecklingsfond (ERUF), både det regionala programmet för Stockholm och med hållbar stadsutveckling inom det nationella programmet för ERUF, samt med Europeiska unionens Landsbygdsprogram. En samordning mellan Socialfonden och exempelvis ERUF kräver ett aktivt och strategiskt arbetssätt av aktörerna i regionen. Det kan handla om satsningar på hållbar stadsutveckling där grön omställning och klimatinvesteringar är prioriterade områden för ERUF, medan inkludering och social hållbarhet ställs i fokus för Socialfonden. Kompetensutveckling kopplat till smart specialisering är också ett prioriterat område för ERUF och därför bör om möjligt initiativ inom i fonderna samordnas. Även övrig fondsamverkan kan prövas under programperioden, exempelvis med Erasmus+, Kreativa Europa samt Horisont 2020.

3.2 Övergripande utmaningar

Den socioekonomiska analysen pekas bland annat på att:

- Stockholmsregionen i jämförelse med övriga landet har goda förutsättningar, framför allt genom hög tillväxt och en stark arbetsmarknad.
- Det finns vissa grupper som har svårare att etablera sig och nå en stabil ställning på arbetsmarknaden (även när denna växer), bland annat nyanlända, utomeuropeiskt födda, personer med kort utbildning, personer med bristande kunskaper i svenska, personer med ohälsa eller funktionsnedsättningar, eller personer med flera av dessa karaktäristika.
- Flera branscher och yrken under lång tid upplevt utmaningar när det gäller kompetensförsörjning, och brister i systemen för utbildning och särskilt vuxnas lärande.
- Stora och delvis ökande socioekonomiska skillnader finns mellan grupper, mellan stadsdelar och mellan kommuner.

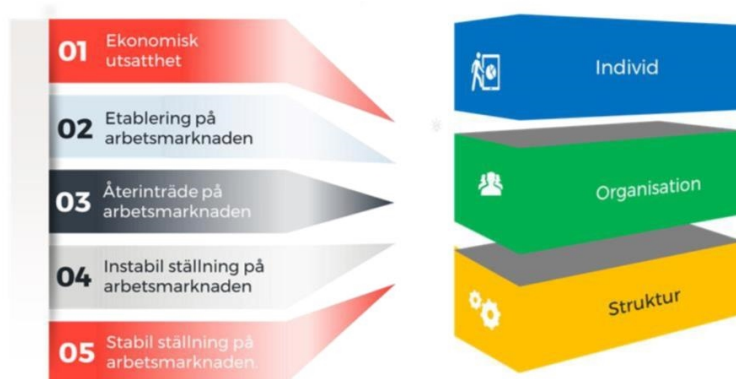
De särskilda analyserna som gjorts med anledning av Covid19-pandemin aktualiserar ytterligare behov att ta hänsyn till i utformningen av handlingsplanen, bland annat:

- En ökande arbetslöshet som i förlängningen riskerar att innebära ökad långtidsarbetslöshet och att de som redan tidigare stod utanför arbetsmarknaden nu riskerar att komma ännu längre ifrån den.
- Strukturella förändringar (digitalisering, industrins och handelns omvandling, med mera) kan följa på Covid19-pandemin och förstärka andra omvandlingar, vilket ökar kraven på omställning mellan branscher och yrken.
- Osäkerheten i näringsliv och arbetsmarknad kan förväntas vara stor under de kommande åren och det finns ett behov av att regionala och lokala aktörer blir mer agila och snabbare i att anpassa sina analyser och verksamheter till en föränderlig omvärld.

4. Förslag till regional inriktning: utmaningar, målgrupper, aktörer och slutsatser för genomförandet

Socialfondens insatser i det nya programmet ska styras mot fem målområden: Ekonomisk utsatthet, Etablering på arbetsmarknaden, Återinträde på arbetsmarknaden, Instabil ställning på arbetsmarknaden samt Stabil ställning på arbetsmarknaden enligt figuren nedan.

Figur 5. De fem målområdena i Europeiska Socialfonden 2021–2027

I detta avsnitt sammanfattas handlingsplanens inriktning för respektive målområde i termer av de viktigaste utmaningarna, målgrupperna och nivåerna att adressera, de viktigaste aktörerna för olika initiativ, samt exempel på strategiska slutsatser för genomförandet.

4.1 Ekonomisk utsatthet

Analys: Regionen har generellt goda förutsättningar i form av en stark tillväxt och en stark arbetsmarknad. Men regionen präglas också av stora strukturella skillnader mellan grupper av individer, kommuner och stadsdelar. Covid19-pandemin riskerar att öka dessa skillnader, och gör att socioekonomiskt svaga grupper riskerar ytterligare utsatthet. Inom detta målområde är fokus främst på att stärka de långsiktiga möjligheterna till egenförsörjning för den målgrupp som står längst ifrån arbetsmarknaden eller ofta utanför arbetskraften.

Egenförsörjning genom de insatser som sker i ett tidsbegränsat projekt är sannolikt inte ett realistiskt mål för majoriteten i denna målgrupp. Istället bör ett mål vara att långsiktigt stärka individerna och därmed deras framtida chanser till arbete eller annan egenförsörjning. Exempel på insatser kan vara sådana som påverkar samverkansstrukturer mellan aktörer som har ansvar för att ge individer stöd, men även insatser riktade mot individer som fokuserar på bättre hälsa, daglig rutin/sysselsättning, bryta isolering, ökad självkänsla, och så vidare. Anpassade insatser

bör utformas efter en analys av individers sammantagna livssituation och präglas av ett holistiskt perspektiv.

Huvudsaklig målgrupp inom målområdet:

- Individer som är utanför arbetsmarknaden, särskilt utomeuropeiskt födda kvinnor och personer med funktionsnedsättning, tidigare psykisk ohälsa, tidigare missbruk och kriminalitet.
- Individer med kort eller ingen utbildning, samt bristande kunskaper i svenska.
- Långvarigt arbetslösa, utförsäkrade, så kallade nollklassade.
- Unga som varken arbetar eller studerar (UVAS).
- Vissa boende i utsatta bostadsområden eller individer utan ordnad bostadssituation.

Potentiella aktörer: Kommuner, Region Stockholm, myndigheter och frivilligorganisationer är viktiga aktörer. Kommunerna är de mest centrala aktörerna för målgrupperna. Det är viktigt att det finns en bred förankring av projektägande och projektdeltagande då flera verksamheter inom kommunen bör aktiveras. Hälso- och sjukvården kan spela en viktig roll inom målområdet för att förbättra målgruppernas hälsa, men även bidra till att lyfta individer från ekonomisk utsatthet och ohälsa till etablering på arbetsmarknaden och hälsa. Andra aktörer är folkhögskolor, statliga myndigheter som Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Polisen och Kriminalvården, frivilligorganisationer som bildningsförbunden, idrottsrörelsen, religiösa organisationer samt sociala företag.

Slutsatser för genomförandet: Socialfondens insatser inom detta målområde bör särskilt riktas mot strukturell påverkan, för långsiktiga effekter. Individanpassning genom stärkt samverkan mellan myndigheterna bör också vara i fokus, liksom att insatser präglas av en holistisk syn på individernas hela livssituation. Det bör övervägas att rikta insatserna mot särskilt socioekonomiskt utsatta kommuner och stadsdelar. Kvinnor födda utanför EU och som står utanför arbetsmarknaden, samt unga som varken arbetar eller studerar kan vara prioriterade målgrupper.

Med fokus på strukturella förändringar behövs också ett perspektiv präglad av social innovation. Här finns utrymme för samverkan med universitet, högskolor och folkhögskolor inom området. Kommande utlysningar bör eftersöka väl förankrade samverkansprojekt med sikte mot implementering, det vill säga mot varaktiga strukturella förändringar som kan skapa långsiktig nytta för både målgruppen och samhället i stort. Utlysningarna bör här ge tillräckligt utrymme för de sökande att inkomma med både genomarbetade och väl förankrade ansökningar som stärker möjligheterna till långsiktigt hållbara resultat och implementering av nya metoder. Det är i det sammanhanget viktigt att prioriteringsarbetet tydligt lyfter fram implementeringsförutsättningarna.

4.2 Etablering på arbetsmarknaden

Analys: Regionens starka arbetsmarknad har generellt inneburit att de som kvarstår i arbetslöshet i Stockholm ofta står särskilt långt från arbetsmarknaden. Covid19-pandemin försvårar ytterligare för denna målgrupp. Flera av de branscher som hittills blivit särskilt drabbade i Covid19-pandemin är sådana där dessa målgrupper först kan etablera sig såsom handeln, hotell och restauranter och andra branscher kopplade till besöksnäringen, samt delar av servicesektorn. Erfarenheterna visar att insatserna behöver vara väl anpassade till målgruppernas många

gångar komplexa problematik, och ibland individuellt utformade och multipla åtgärder. En analys av individens hela livssituation bör ligga till grund för riktade insatser.

Insatser för etablering på arbetsmarknaden handlar inte enbart om att stärka och rusta den enskilda individen utan även att höja kompetensen hos arbetsgivare och redan anställda. Attitydpåverkande insatser och att undanröja hinder för deltagande och bidra till att utveckla arbetsplatser som möjliggör för alla att delta i arbetslivet oavsett förutsättningar är en viktig faktor.

Huvudsaklig målgrupp inom målområdet:

- Har ingen eller liten erfarenhet från svensk arbetsmarknad.
- Har högst förgymnasial utbildning.
- Har någon funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.
- Är födda utanför Europa, och individer som har bristfälliga kunskaper i svenska, särskilt kvinnor.
- Unga och vuxna mellan 55-64 år.

Potentiella aktörer: Kommunerna är viktiga aktörer, vid sidan av olika utbildningsaktörer, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och frivilliga organisationer.

För insatser som vänder sig direkt mot individerna är de viktigaste aktörerna kommunerna genom sitt ansvar för exempelvis utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser, men förstås även Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och hälso- och sjukvården. Föreningslivet, sociala företag och andra aktörer inom frivilligsektorn har ofta större möjligheter att stödja individernas utveckling och därför bör initiativ tas för att involvera sådana aktörer i genomförandet av Socialfonden.

För insatser som vänder sig mot organisationer och arbetsgivare behöver främst arbetsgivaraktörer av olika slag engageras. Region Stockholm har här en tydlig roll som samordnande och stödjande aktör, exempelvis gentemot kommunerna och i relationen mellan kommunerna och de statliga myndigheterna.

Slutsatser för genomförandet: Insatserna behöver anpassas utifrån om de riktas direkt till individer eller är strukturlpåverkande. Samverkan mellan aktörerna är ofta en central del i genomförandet, liksom att insatser präglas av en holistisk syn på individernas hela livssituation. Flera inriktningar på utlysningar som tar sikte på de målgrupper som nämnts ovan, och särskilt de som i Covid19-pandemin riskerar hamna ännu längre från arbetsmarknaden, kan vara möjliga. Kommande projekt kan kombinera flera av dessa målgrupper i vad som brukar beskrivas som ett intersektionellt perspektiv. Utlysningar kan också riktas till aktörer som kan motiveras att utveckla validering som verktyg för att exempelvis ta tillvara och översätta kompetens och meriter som utvecklats av utrikes födda i deras hemländer.

I utlysningar och mobilisering av insatser är det en särskild utmaning att få fram projekt som har en långsiktig hållbar och systempåverkande karaktär. Tidigare erfarenheter från Socialfondens insatser har visat på brister i detta avseende. Insatser med hög effekt tenderar att vara kostsamma vilket minskar förutsättningarna för en implementering i ordinarie strukturer utan extra projektfinansiering.

4.3 Återinträde på arbetsmarknaden

Analys: Långtidsarbetslösheten har länge varit relativt låg i Stockholm, men ökar nu som en effekt av Covid19-pandemin. Långtidsarbetslöshet är särskilt kostsamt, både för individ och samhälle. Att bidra till att undgå en ökad långtidsarbetslöshet i regionen är därför en viktig uppgift för Socialfonden. Möjligheter till karriärväxling för den något äldre målgruppen blir centralt liksom en kapacitet att rikta ett varierat utbud av individanpassade insatser eftersom individens behov kan vara komplexa.

En utmaning är att sätta in tidiga förebyggande insatser för att stärka individernas anställningsbarhet genom exempelvis kompetensutveckling, praktik eller rehabilitering. Inte minst kan insatser behöva genomföras för att stärka individers digitala kompetens för att möta ett föränderligt arbetsliv. Ju längre tid som målgruppen är utan arbete eller annan sysselsättning, desto större risk för långtidsarbetslöshet.

Huvudsaklig målgrupp inom målområdet: Denna målgrupp kännetecknas av individer som har haft en erfarenhet av svensk arbetsmarknad men sedan hamnat utanför. De som löper störst risk för långtidsarbetslöshet är samma grupper som i det tidigare målområdet Etablering på arbetsmarknaden. Att motverka långtidsarbetslöshet bland yngre bör alltid vara prioriterat, men Covid19-pandemins effekter gör dock att även en äldre målgrupp bör vara i fokus för detta område.

Potentiella aktörer: Kommuner, utbildningsaktörerna, regionen, myndigheterna, arbetsmarknadens parter är viktiga aktörer. Många olika aktörer behöver engageras för att möta de ofta komplexa utmaningarna. Flexibla och individuellt behovsanpassade lösningar ställer krav på samverkan mellan organisationer. Det kan handla om förstärkt samverkan mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommunen, vård- och omsorg, civilsamhället och folkbildningen eller den sociala ekonomin och inte minst insatser för arbetsgivare (anpassningar i arbetsmiljö, attityder, och så vidare). Region Stockholm har en nyckelroll i ansvaret att samordna andra aktörer, både på lokal, regional och nationell nivå, även kopplat till kompetensförsörjningsfrågor.

Slutsatser för genomförandet: Insatserna behöver anpassas utifrån om de riktas till individer eller är strukturpåverkande. Samverkan mellan aktörerna är en central del i genomförandet. Individinsatser behöver kombineras med insatser för att skapa förutsättningar hos arbetsgivare att ta emot dessa individer vid återinträdet på arbetsmarknaden, samt samordning mellan flertalet aktörer kring kompetensutveckling. Även vård och omsorg samt civilsamhället och folkbildningen är betydelsefulla mottagande aktörer i insatser för den aktuella målgruppen.

Särskilt fokus behövs på grupperna unga och äldre, som normalt skulle ha kommit tillbaka till arbetsmarknaden men som på grund av Covid19-pandemin har svårt få ett nytt jobb. I hög grad anpassade och tidiga insatser riktade till målgruppen bör vara prioriterade på individnivån. Eftersom målgrupper kan ha en sammansatt problematik behöver insatser föregås av en analys som utgår ifrån ett holistiskt perspektiv på hela livssituationen. I övrigt är bedömningen att målgrupperna kommer att kunna variera över tid, beroende av arbetsmarknadens utveckling efter Covid19-pandemin. Utlysningarna behöver därför vara flexibla över tid.

Andra aspekter för genomförandet är hur insatser för målgrupperna skapas som kan vara systemförändrande. Framgångsrika individriktade insatser är kostsamma. Utlysningarna bör

därför ägna särskild kraft åt att utveckla effektiva *och* finansiellt hållbara insatser där förankringen för införande i ordinarie strukturer är tydlig och möjlig.

4.4 Instabil ställning på arbetsmarknaden

Analys: Strukturella förändringar på arbetsmarknaden har inneburit att andelen i osäkra anställningar har ökat. Covid19-pandemin och andra strukturella förändringar kommer att påverka många branscher under de kommande åren. Detta har drabbat och fortsätter att drabba de som har en svag ställning på arbetsmarknaden. Det finns utmaningar i att göra karriärväxling och möjligheter till omställning för yrkesverksamma mer tillgängliga, effektiva och attraktiva samt att tillhandahålla ett livslångt lärande för de med osäkra arbetsförhållanden. Ur ett socialfondsperspektiv bör preventiva, effektiviserande och systemförstärkande insatser stå i fokus.

Huvudsaklig målgrupp inom målområdet: Utöver de grupper som tidigare identifierats i andra målområden som svaga lyfts här fram gruppen äldre (55+) som särskilt utsatt. Vissa anställda i branscher (delar av besöksnäring, kulturella och kreativa näringar, transporter, fastigheter, med flera) och områden (till exempel Arlanda) som drabbats av effekterna från Covid19-pandemin är också särskilt utsatta. Även andra yrkesgrupper med korta och osäkra uppdrag eller anställningar ingår i målgruppen för de som har en instabil ställning på arbetsmarknaden.

Potentiella aktörer: Myndigheter, företag, arbetsmarknadens parter och utbildningsanordnare är viktiga aktörer. Inom området kan flera aktörer ha en central roll beroende på typen av insats. Det kan röra sig om insatser som erbjuds inom arbetsmarknadsutbildningar, den kommunala vuxenutbildningen, yrkeshögskolor, högre utbildning eller inom den privata utbildningsmarknaden. Även folkhögskolor, studieförbund och civilsamhälle kan vara potentiella aktörer inom målområdet. Arbetsgivare och de fackliga aktörerna kan också ha en viktig roll för att stimulera och organisera ett lärande i arbetet som kan stärka målgrupper med instabil ställning på arbetsmarknaden.

Organisationer som arbetar med att främja individuell och organisatorisk omvandling behöver delta. Det handlar om bemanningsföretag, Trygghetsrådet, arbetsmarknadens parter, med flera. Här finns också en viktig roll för offentliga aktörer, som exempelvis kommuner och Region Stockholm som ansvarar för den övergripande samordningen vad gäller kompetensförsörjningsfrågorna. En generell utmaning för Socialfonden, som kanske särskilt synliggörs inom detta målområde, är att få in fler potentiella aktörer som kan motiveras att driva eller delta i olika projektinitiativ.

Slutsatser för genomförandet: Inom detta område bör ansvaret för genomförandet kunna fördelas på flera olika parter. En utmaning är att det är svårt att nå målgruppen, som per definition saknar fasta anställningar och ofta kan vara fackligt oorganiserade. Att arbeta med strukturer är därför en viktig del i genomförandet. En slutsats handlar om att bygga mer snabbfotade, agila och inte minst tillgängliga strukturer för vuxnas lärande. Det kan handla om att utveckla ett mer flexibelt och anpassat utbildningsutbud som svarar mot arbetsgivares efterfrågan på kompetens och möter individernas behov av en stabil ställning på arbetsmarknaden.

Insatser på struktur och individnivå kan också innebära att utveckla validering som verktyg för att snabba upp vägen genom utbildning och till jobb. Särskild uppmärksamhet behövs också för gruppen äldre, där längre utbildningsinsatser ofta inte är aktuellt. En ambition bör vara att motivera arbetsmarknadens parter att tillsammans med utbildnings- och kompetensutvecklingsaktörerna initiera och driva kompetensutvecklings- och valideringsinsatser för målgruppen.

4.5 Stabil ställning på arbetsmarknaden

Analys: Covid19-pandemin kommer i samspel med andra strukturella förändringar att påverka många branscher och yrken under programperioden, inte minst kopplat till ökad digitalisering och automatisering. Tidigare bristyrken visar nu på övertalighet, medan nya bristyrken uppstår. I många tidigare bristyrken, till exempel inom vård och omsorg, ökar också kraven på kompetens som en följd av Covid19-pandemin. Detta betyder att utmaningarna kan förväntas öka, även för den som idag kan sägas ha en stabil ställning på arbetsmarknaden.

I likhet med föregående tematiska målområde är en utmaning att tillgängligheten till utbildning och kompetensutveckling varierar. Stödet bör därför fokuseras till individer som finns i organisationer med begränsade resurser att själva organisera kompetensutveckling och till de fall där kompetensutvecklingen inte fungerar idag. Ett exempel är små och medelstora företag, som står för en betydande del av den totala sysselsättningen. Andra utmaningar handlar om att generellt stödja kompetensförsörjningen i regionen, öka attraktionen till bristyrkesutbildningar och bredda rekryteringsutbudet. Särskild uppmärksamhet bör också ägnas åt att bryta mönster av könsstereotypa yrkesval, genom strategiskt arbete med jämställdhet och icke-diskriminering, inte minst i de mottagande branscherna.

Huvudsaklig målgrupp inom målområdet:

- Individer i branscher med monotona/rationaliserbara arbetsuppgifter (lager, administration, produktion med flera)
- Individer som behöver kompetensutvecklas givet en snabb teknisk utveckling, digitalisering, automatisering, och så vidare
- Individer i branscher med brist på mångfald/könssegregerade branscher

På strukturnivån handlar detta målområde om utvecklingen av system för livslångt lärande, med särskilt fokus på personer i anställning.

Potentiella aktörer: Region Stockholm, företag, arbetsmarknadens parter, kommunerna, utbildningsanordnare är de viktigaste aktörerna. Flera viktiga aktörer krävs för att kunna genomföra insatser i linje med detta målområde. Aktörerna varierar beroende på om fokus för insatserna ligger på individ-, organisations- eller strukturnivån.

Sammantaget är de viktigaste aktörerna privata och offentliga arbetsgivare, med särskilt fokus på branscher och yrken utsatta för ett förändringstryck eller kompetensförsörjningsutmaningar, men även branschorganisationer, fackliga organisationer och nätverk med anknytning till ovan nämnda utmaningar. Viktiga aktörer är också organisationer med olika uppdrag inom kompetensutveckling, utbildningsanordnare, med särskilt fokus på vuxnas lärande. Region Stockholm har ett övergripande regionalt ansvar för kompetensförsörjningsfrågor när det gäller samordning av statliga, regionala och lokala aktörer som har olika slags ansvar för vuxnas lärande.

Slutsatser för genomförandet: Genomförandet behöver drivas på individ- och organisationsnivå samt på en strukturell nivå. En viktig slutsats handlar om att bygga mer snabbfotade, agila och tillgängliga strukturer för vuxnas lärande, exempelvis system och en utvecklad praktik för validering som kan stödja ett livslångt lärande. Såväl myndigheternas analyser och stödstrukturer som näringslivet och arbetsmarknadens parter behöver involveras för att utveckla bra underlag för dialog om att anpassa utbildningsinsatser till den regionala arbetsmarknadens behov. På individnivå kan utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser riktas mot individer anställda i branscher och yrken som kännetecknas av snabb teknisk omvandling.

När det gäller individ- och organisationsnivån bör fokus vara att identifiera och motivera arbetsmarknadens parter att tillsammans med utbildnings- och kompetensutvecklingsaktörerna initiera och driva kompetensutvecklingsinsatser, både riktade till individer och till företag och arbetsgivare. Det kan handla om insatser riktade till ledningsfunktioner i företag som har behov av rekrytering eller annan utveckling av arbetsorganisationer, i riktning mot exempelvis inkluderande bemötande, ledarskap eller breddad rekrytering.

5. Utlysning, principer för prioriteringar och uppföljning

De senaste årens utveckling visar på en allt snabbare förändring av arbetsmarknaden. Handlingsplanen ska följas upp under programmets genomförande. Uppföljningen föreslås ske i samverkan med Svenska ESF-rådet, Strukturfondspartnerskapet och Region Stockholm, samt involvera fler regionala och lokala intressenter.

Genomförandet av Socialfondsprogrammet sker i form av utlysningar där flera projektansökningar samlas för en gemensam bedömning och prioritering. Handlingsplanen innehåller en preliminär plan för de närmaste utlysningarna. Som visats är det viktigt att planeringen är agil och kan möta en ibland snabb förändrad utveckling i samhället, inte minst mot bakgrund av den osäkerhet som skapats av Covid19-pandemin. Nedan ges förslag på vilka tre utlysningar som skulle kunna inleda genomförandet.

5.1 Förslag på utlysningar

Det förslag som ges nedan avser de första utlysningarna under programperioden. Dessa kommer därför inte att vara heltäckande i förhållande till alla de insatser som ovan föreslagits genomföras under programperioden. De tidsmässigt första utlysningarna i det nya programmet bör vara:

Utlysning 1: Återstarta Stockholmsregionen

Utlysningen syftar till att bidra till återstarten av Stockholmsregionens arbetsmarknad i kölvattnen av Covid19-pandemin:

- Insatser för grupper långt från arbetsmarknaden, som till följd av Covid19-pandemin upplevt större utmaningar att få arbete eller att komma närmare arbetsmarknaden.
- Utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser riktade mot män och kvinnor anställda i eller tidigare anställda i yrken i särskilt drabbade branscher.

Utlysning 2: Bygg ihop Stockholmsregionen

Utlysningen syftar till att adressera de utanförskapsutmaningar som präglar vissa av länets stadsdelar och kommuner i högre grad än andra och som redovisas i den socioekonomiska analysen. Utlysningen välkomnar projekt som riktar sig till målgrupper eller organisationer/strukturer i ett antal särskilt utsatta stadsdelar och kommuner.

- Insatser för att förbättra mäns och kvinnors förutsättningar till arbete och egenförsörjning i stadsdelar och kommuner med större ekonomisk utsatthet.
- Insatser för kvinnor födda utanför Europeiska unionen och som står utanför arbetsmarknaden.
- Insatser för snabbare etablering på svensk arbetsmarknad för kvinnor och män i stadsdelar och kommuner med större ekonomisk utsatthet.

- Insatser för kompetensutveckling för män och kvinnor i stadsdelar och kommuner med större ekonomisk utsatthet med en instabil ställning på arbetsmarknaden.
- Insatser som anknyter till Europeiska regionalfondens (ERUF) insatser för hållbar stadsutveckling eller annan strukturfond.

Utlysning 3: Ett effektivare system för kompetensutveckling och kompetensförsörjning i Stockholmsregionen

Utlysningen fokuserar på organisations- och systemnivåer. Syftet är att i kölvattnet av Covid19-pandemin och en förväntat fortsatt snabb strukturell omvandling till följd av automatisering och digitalisering bidra till att bygga upp ett snabbare och mer effektivt system för kompetensförsörjning och vuxnas lärande i regionen. Exempelvis system och en utvecklad praktik för validering som innebär en snabbare väg genom utbildning till jobb och på så sätt som kan stödja ett livslångt lärande.

Utlysningen bör omfatta samordnade insatser för en utvecklad regional struktur för analys, dialog, anpassning av utbildningsinsatser till den regionala arbetsmarknadens behov och en gemensam kvalitetsutveckling av insatser för livslångt lärande.

5.2 Styrande principer för Strukturfondspartnerskapets prioriteringsarbete

Här presenteras förslag till styrande principer för Strukturfondspartnerskapets prioriteringsarbete⁷. Principerna ersätter alltså inte bedömningarna enligt programmet, exempelvis vad gäller uppfyllande av grundläggande krav och villkor, styrning mot programmålen eller integrering av horisontella principer.

Principerna ska tillämpas *efter* Svenska ESF-rådets godkännande av projekten enligt programets mål, regelverk, aktuell utlysning, och ska vägleda Strukturfondspartnerskapets arbete med inbördes prioritering bland godkända projekt, exempelvis i fallet att de sökta resurserna överstiger de som utlysts. Prioriteringar föreslås göras beroende på i vilken utsträckning ansökningarna lever upp till följande principer.

Styrande principer för Strukturfondspartnerskapets prioriteringsarbete:

- Projekt som är dokumenterat väl förankrade hos samtliga medverkande projektparter.

Erfarenheten visar att förankringen av projekten utanför projektägaren ofta är svag, vilket medför att projektens effekter försämras. Strukturfondspartnerskapet bör i sin bedömning så långt som möjligt väga in hur väl förankrade projekten är hos andra parter än projektägaren.

- Projekt som syftar till att långsiktigt påverka strukturer.

Erfarenheten visar att många goda projektresultat inte tas om hand och att effekten från projekten därmed blir kortvarig. Strukturfondspartnerskapet bör prioritera sådana projekt som har

⁷ Lag (2007:459) om strukturfondspartnerskap.

strukturpåverkan som huvudsakligt syfte eller projekt där det finns en tydlig, realistisk och väl förankrad implementeringsplan.

- Projekt som syftar till långsiktigt systempåverkande på lokal, regional och nationell nivå.

Insatserna för Socialfondens målgrupp påverkas i hög grad av nationella, regionala eller lokala system som ibland kan försvåra informationsutbytet och/eller samarbete kring en specifik målgrupp. Strukturfondspartnerskapet bör prioritera projekt som har en tydlig och uttalad ambition om att utvinna lärdomar och sprida kunskap om sådana brister för att förändra och skapa mer framkomliga vägar, i projektverksamhet såväl som i ordinarie verksamhet.

- Projekt där komplementariteten i förhållande till andra resurser är som störst.

Många av insatserna inom Socialfondsprogrammet kan också finansieras på andra sätt, exempelvis genom ordinarie resurser (t.ex. kompetensutveckling i lönsamma företag) eller genom andra projektbidrag till kommunerna, bidrag från Skolverket, Delegationen mot segregation (Delmos), med flera. Strukturfondspartnerskapet bör prioritera projekt som kan visa att de utrett och prövat möjligheterna till annan finansiering och kan motivera varför Socialfonden är den lämpligaste/ enda möjliga finansieringen.

- Projekt som särskilt adresserar socioekonomiskt utsatta stadsdelar eller kommuner.

Den socioekonomiska analysen visar på stora skillnader mellan regionens kommuner och stadsdelar. Det finns därför anledning att i såväl särskilda utlysningar som i en allmän prioriteringsprincip särskilt lyfta fram sådana områden. Strukturfondspartnerskapet bör därför prioritera projekt som omfattar insatser i eller för socioekonomiskt utsatta stadsdelar eller kommuner.

- Projekt som tydligt bidrar till att långsiktigt stärka Stockholmsregionens internationella konkurrenskraft/ attraktionskraft.

I RUF 2050 är Stockholmsregionens internationella konkurrens- och attraktionskraft ett övergripande mål. Även ett program som adresserar grupper som står utanför eller har en instabil ställning på arbetsmarknaden bör adressera detta mål. Det kan ske genom att prioritera insatser som riktar sig mot regionens nyckelindustrier eller andra näringar som ses som avgörande för regionens internationella konkurrenskraft (exempelvis anställda i industriföretag som Astra eller Scania, anställda vid Arlanda flygplats eller färjeterminaler och hamnar). Strukturfondspartnerskapet bör därför prioritera projekt som på sådana sätt kan stödja Stockholmsregionen som en konkurrenskraftig och attraktiv europeisk region.

6. Processen för framtagandet och genomförande av handlingsplanen

6.1 Framtagandet av handlingsplanen

Region Stockholm har tagit fram handlingsplanen och i arbetet fört dialog med en bredd av länets intressenter inom ramen för det regionala utvecklingsansvaret. Det regionala utvecklingsansvaret innebär bland annat att *"utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategin"* och *"utföra uppgifter inom ramen för EU:s strukturfondsprogram"*⁸.

En socioekonomisk analys som legat till grund för handlingsplanen har tagits fram av Region Stockholm hösten 2019. Denna har under sommaren 2020 kompletterats med särskilda analyser kopplade till effekterna av Covid19-pandemin.

Under augusti-oktober 2020 har Region Stockholm haft dialog med en rad olika regionala intressenter. Exempelvis har följande insatser genomförts:

- Dialog i en extern referensgrupp bestående av ABF, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, KTH, Länsstyrelsen, Region Stockholm, Konstnärliga & Litterära Yrkesutövares samarbetsorganisation KLYS, Kulturens Bildningsverksamhet, LO, Strukturfondspartnerskapets sekretariat och ordförande, Svenska ESF-rådet, Svenskt Näringsliv, Storsthlm, Stockholms universitet och Tillväxtverket, samt företrädare för Danderyd, Nynäshamn Sigtuna, Stockholms stad, Täby, Vallentuna och Österåker (företräder 6 kommuner i nordost).
- Information och dialog i befintliga forum såsom nätverk för kommundirektörer i regionen, nätverk för kommunala EU-samordnare, politiska nämnder och beredning på regional nivå.
- Fem informations- och dialogworkshops med representanter från kommuner, universitet och högskola, civilsamhälle och arbetsmarknadens parter.
- Dialog med företrädare för Svenska ESF-rådet i Stockholm och Strukturfondspartnerskapet.
- Dialog och utbyte med andra regioner i Sverige och särskilda analysseminarier som Svenska ESF-rådet arrangerat.
- Remissförfarande 26 oktober till 16 november 2020 till alla kommuner samt övriga centrala intressenter i regionen. Alla kommuner och medverkande i referensgruppen gavs också i september möjlighet att inkomma med skriftliga inspel inför framtagandet av handlingsplanen.

Det förankringsarbete som gjorts för att ta fram handlingsplanen ligger också till grund för det mer långsiktiga arbetet att tillsammans med intressenter i regionen fortsätta en dialog om de möjligheter och utmaningar som finns för genomförandet av Socialfonden.

---

⁸ Lagen om regionalt utvecklingsansvar (2010:630) gäller för samtliga landsting i Sverige samt Gotlands kommun från den 1 januari 2019

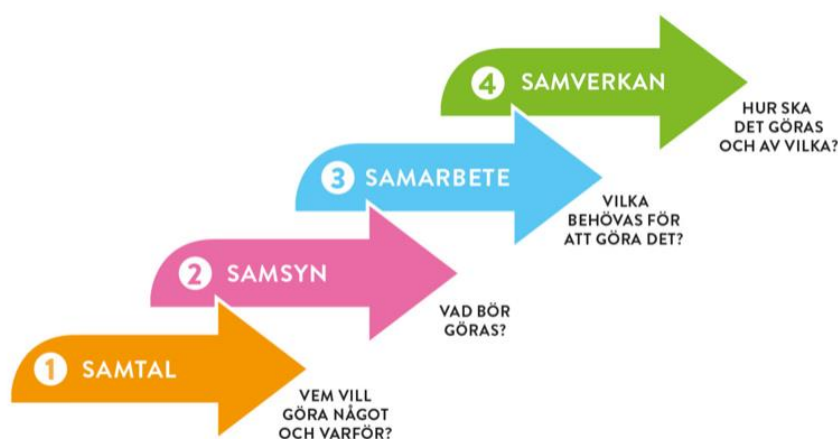
6.2 Ansvar för genomförandet av handlingsplanen

Handlingsplanen ska användas av Svenska ESF-rådet och Strukturfondspartnerskapet i Stockholms län i genomförandet av Socialfonden i regionen. Handlingsplanen är dock beroende av en bred samverkan och engagemang lokalt och regionalt för regionens samlade utveckling. I Stockholmsregionen har en sådan samverkan och engagemang i tidigare programperiod exempelvis skett inom det som benämns som "Stockholmsmodellen".

Handlingsplanen är ett underlag för fortsatt dialog och samverkan mellan offentliga, privata och ideella aktörer på kommunal, regional och även statlig nivå om hur insatserna ska genomföras och prioriteras. Genomförandet ska präglas av samverkan och engagemang för regionens hållbara utveckling.

Aktörer har såväl möjligheter som ansvar att bidra till förverkligande av handlingsplanen och det innebär både utmaningar och möjligheter i att prioritera och samverka för att utveckla arbetsmarknaden, kompetensförsörjningen och integrationen. Samverkanstrappan, som visas i figuren nedan, är ett verktyg som kan vägleda regionens aktörer för att utveckla hållbara initiativ i linje med Socialfondens målsättningar och de lokala och regionala prioriteringarna.

Figur 6. Samverkanstrappan

I processen med framtagandet av handlingsplanen har ett tydligt behov av regional samordning lyfts fram, både via forum av mer operativa aktörer och forum på hög nivå för att föra vidare frågor kring de utmaningar som regionen har kopplat till kompetensförsörjning, arbetsmarknad och integration. Det är viktigt att utgå från de samverkansstrukturer och processer som redan är etablerade, för att undvika dubbelarbete och ta tillvara den breda kompetens som idag finns hos olika aktörer i regionen.

Region Stockholm samordnar det regionala utvecklingsarbetet i Stockholms län och ska bidra till utveckling av samverkansformer som redan har inletts och finns etablerade. Ett arbetssätt, som också anknyter till samverkanstrappan, är bildandet av den regionala kompetensplattformen i Stockholms län, Kompetensarena Stockholm och inrättandet av Stockholmsregionens Kompetensråd. Denna arena med tillhörande råd etableras nu med en bred sammansättning av representanter från Region Stockholm, Storsthlm, nationella myndigheter, utbildningsanordnare, näringslivet och arbetsmarknadens parter.

Tillsammans med Strukturfondspartnerskapet är denna arena en viktig plattform för att följa upp, initiera och genomföra insatser inom Socialfonden som kan leda till att länets kompetens tas tillvara och att matchningen på arbetsmarknaden förbättras. Inte minst kan det gälla det pågående arbetet med att bygga upp regionala branschspecifika kompetensråd där huvudmän för utbildning tillsammans med branscher, fackliga organisationer och arbetsgivare ges tillfälle att komma överens om gemensamma insatser för att stärka Stockholmsregionens arbetsmarknad.

Som framgår av handlingsplanen är ansvar för genomförande och prioriteringar delat mellan regionala aktörer, såsom kommuner, offentliga myndigheter på lokal, regional och nationell nivå, akademi, bransch- och idéburna organisationer, företag, med flera. Aktörerna har olika infallsvinklar, mandat och resurser till sitt förfogande och därför är det avgörande med samverkan mellan flera nivåer och över olika sektorer i genomförandet av Socialfonden.

Bilagor

Bilaga 1: Socioekonomisk analys för Stockholmsregionen (separat pdf)

Bilaga 2: Kompletterande analys corona- epidemi (separat pdf)

Bilaga 3: Tabeller. Socioekonomiska variabler (separat pdf)

Bilaga 4: Tabeller och figurer. Inomregionala skillnader (separat pdf)

Bilaga 5. Fördjupad regional bild av utmaningar och inriktning i fem tematiska målområden (separat pdf)